

РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Сьогодні технологія проектної діяльності вважається однією з перспективних технологій навчання, тому що вона створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проектують у навчанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні вчені К.Бабій, А.Бахтарова, І.Литвиненко використовують проектну технологію навчання під час нетрадиційного уроку в школі; Т.Белявцева та П.Лернег застосовують метод проектів при формуванні пізнавальної активності учнів; В.Вербицький обґрунтовує проектну форму навчання і виховання у загальноосвітніх школах та позашкільних закладах; В.Ворона, Л.Семешко, С.Стах розглядають метод проектів у позакласній роботі; Л.Іванова, У.Литвинова, Н.Савенко, Г.Ковганич, О.Тимошенко розглядають проектування у виховному процесі школи; Є.Ксьондзік, Н.Христюк – проектні технології у роботі з обдарованими дітьми; С.Мартиновець – метод проектів як організаційна форма роботи; Т.Матвійчик – проблема успіху в проектній діяльності; М.Заліщук – використання методу проектів у закладах нового типу. Дослідженням особливостей використання проектної технології у навчальному процесі сучасної загальноосвітньої школи займалися наступні вчені: Є.Єжак, І.Журавська, І.Зайцева, І.Зозюк, І.Кохан, Л.Порохня. Проектна діяльність в процесі вивчення навчальних дисциплін розглядається у працях багатьох вчених, зокрема: О.Коберник (на уроках праці), О.Комдюк, О.Топузов, І.Чорноморець, Д.Яценко, Г.Леонтєва (на уроках географії), Т.Медведева, В.Півтора, Н.Подранецька, О.Садовнікова, В.Шуляр (на уроках української мови та літератури), І.Петровська (на уроках зарубіжної літератури), Г.Підтиченко, Б.Ходос (на уроках іноземної мови), В.Сердюченко (на уроках фізики і астрономії), Л.Хуртенко (на уроках хімії).

Аналіз спеціальної літератури і досвіду діяльності шкіл свідчить про недостатню інтенсивність застосування творчих проектів у практиці роботи навчальних закладів. Причина нереалізованості проектної технології полягає в тому, що її впровадження не підготовлене ні в організаційному, ні в технічному, ні, найголовніше, в особистісному, психологічному плані. Тому, чітке розуміння змісту, критеріїв технології проектної діяльності, володіння методикою її застосування дозволяє як окремим вчителям, так і керівникам

навчальних закладів об'єктивно оцінювати і прогнозувати її впровадження. Однією з основних причин такої ситуації є відсутність у школах відповідної морально-психологічної обстановки, яка забезпечується комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру, що допомагає впроваджувати творчі проекти в освітній процес школи.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити теоретико-методологічні основи реалізації творчих проектів у навчальному процесі сучасної школи. Підвищення рівня наукових знань майбутніх учителів про сутність, головні умови, вимоги, етапи впровадження технології проектної діяльності, критерії їх оцінювання сприятиме формуванню морально-психологічної готовності майбутніх вчителів до використання технології проектної діяльності у практиці сучасної школи.

Завдання статті: 1) визначити цілі і завдання реалізації творчих проектів у сучасній школі; 2) з'ясувати сутність проектної технології; 3) охарактеризувати типи навчальних проектів, які можуть використовуватися у загальноосвітній школі; 4) сформулювати головні організаційно-педагогічні умови роботи над проектом; 5) визначити вимоги до використання методу проектів; 6) розкрити етапи технології проектної діяльності в освітньому закладі; 7) з'ясувати оптимальні критерії оцінювання результатів проектної діяльності учнів загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку освіти, коли в українській школі виникла необхідність у якісно нових характеристиках освітніх систем (поліфункціональність, цінніснодоцільність, варіативність тощо), метод проектів має велику педагогічну цінність.

В основі методу проектів лежать: розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів; уміння орієнтуватися в інформаційному просторі; уміння самостійно конструювати свої знання; уміння інтегрувати свої знання з різних галузей науки; уміння критично мислити [3, с. 36-37].

Мета проектного навчання, підкреслює Т.Шамова та Т.Давиденко, полягає у тому, щоб створити умови, завдяки яким учні: 1) самостійно й охоче набувають необхідні знання з різних джерел; 2) навчаються використовувати отримані знання для вирішення пізнавальних і практичних завдань; 3) набувають комунікативних умінь, працюючи у різних групах; 4) розвивають дослідницькі вміння (уміння визначати проблеми, збирати інформацію, спостерігати, проводити експеримент, аналізувати, формулювати гіпотези, узагальнювати); 5) розвивають системне мислення [4, с. 145].

Проектне навчання – один із варіантів продуктивного навчання, метою якого є не засвоєння суми знань і не проходження освітніх програм, а

реальне використання, розвиток та збагачення власного досвіду учнів та їх уявлення про світ [2, с. 80].

Сутність проектного навчання полягає у тому, що, виходячи зі своїх інтересів, діти разом з учителем проектують вирішення будь-якого практичного завдання. Матеріал різних навчальних предметів групується навколо комплексів-проектів. Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність учнів: індивідуальну, групову або колективну, яку учні виконують упродовж певного часу.

Існують різні типи навчальних проектів та різна тематика. Тему можуть запропонувати як вчителі, так і самі учні. У сучасній педагогічній літературі розрізняють такі основні типи проектів:

1. Творчі проекти. Не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників. Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення – рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо.

2. Ігрові проекти. Учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки.

3. Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про будь-який об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів.

4. Практико-орієнтовані проекти. Результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, словник, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Важливим є координація роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів.

5. Дослідницькі проекти потребують обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників соціальної значущості, продуманості експериментальних методів та методів обробки результатів [2, с. 82].

Ефективність використання технології проектної діяльності в освітньому закладі залежить від дотримання організаторами низки педагогічних умов: 1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, яка вимагає пошуку її розв'язання. 2. Відповідність проектів тематиці та дидактичним цілям теми заняття. 3. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів. 4. Самостійна діяльність учнів. 5. Визначення кінцевих цілей проектів. 6. Структурування змістовної частини проекту. 7. Використання дослідницьких методів. 8. Результати виконаних проектів повинні бути матеріальними, тобто оформленими у визначений спосіб (відеофільм, газета, презентація тощо). 9.

Володіння керівником проекту технологією проектної діяльності. 10. Активна творча позиція кожного учасника проекту.

Керівнику проектної діяльності учнів необхідно враховувати вимоги, які пред'являються до навчального проекту: проект розробляється з ініціативи учнів; проект варто робити значущим для учнів; робота над проектом має дослідницький характер і тому необхідно розробити апарат дослідження; проект заздалегідь спланований, сконструйований спільними зусиллями вчителя й учнів; проект рекламується в рамках класу, школи з метою підвищення мотивації учнів у його реалізації; проект реалістичний, має практичну значимість, зорієнтований на можливості учнів.

Організатору проекту необхідно оволодіти технологією проектної діяльності. На нашу думку, технологія проектної діяльності – це послідовність дій педагога за зразком, розробка, підготовка проекту, залучення учнів до проектної діяльності, виконання, підведення підсумків та результатів проектної діяльності.

Узагальнюючи вищевикладені факти, підкреслимо, що структура побудови творчого проекту у багатьох випадках залежить від його типу, специфіки навчального предмету, авторських педагогічних розробок конкретної теми проекту, тому і різна кількість етапів. В нашому дослідженні ми визначили наступні етапи:

I. Пошуково-дослідницький: пошук та обґрунтування проблеми, виділення підтем у темі проекту, вибір підтеми, формування творчих груп, підготовка матеріалів для дослідницької роботи, визначення форм подання підсумків проектної діяльності. II. Технологічний: опрацювання ідей, організація пошукової діяльності, стимулювання діяльності, самоконтроль діяльності, контроль якості. III. Оформлення результатів: оформлення проекту за правилами у командах, проблемних групах; оцінка результатів проектної діяльності; оцінка проекту. IV. Презентація (захист проекту): організація роботи експертів, доповіді про результати роботи, оформлення результатів. V. Рефлексія: самооцінка проекту, самооцінка діяльності, самооцінка результатів, аналіз успіхів і помилок.

Критерії оцінки проекту в літературі представлені неоднозначно. На нашу думку, більш зручний і більш об'єктивний спосіб оцінювання проекту, запропонований В. Голобородько [1, с. 111-115]. В процесі захисту індивідуальна карта заповнюється вчителем (членом журі), учасниками захисту і потім самим учнем. По завершенні процедури виставлення оцінок виводиться середнє арифметичне з балів, виставлених у даній позиції.

Таблиця 1

Оцінювання проекту (за В.В. Голобородько)

Етапи	Критерії оцінювання	Само-оцінка	Керівник	Учні	Журі
Захист	Представлення (10 балів)				
Процес проектування	Відповіді на питання (10 б.)				
	Інтелектуальна активність (10 б.)				
	Творчість (10 балів)				
	Практична діяльність (10 б.)				
	Уміння колективної роботи (10 б.)				
Підсумок	Досягнутий результат (10 б.)				
	Оформлення (10 балів)				

За сумарними результатами: 85-100 балів – „відмінно”; 70-84 бали – „добре”; 50-69 балів – „задовільно”. Для покращення результатів у процесі підготовки проекту необхідно проводити консультації, дискусії, залучати до підбору інформації.

Висновки. Формування морально-психологічної готовності майбутніх вчителів до використання творчих проектів у практиці сучасної школи здійснюється через розкриття теоретико-методологічних знань про мету, сутність, головні умови, вимоги, етапи реалізації творчих проектів, критерії їх оцінювання.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у розробці технологічної моделі реалізації творчих проектів у навчальному процесі сучасної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голобородько В.В. Наукова робота учнів: програма організації науково-дослідної діяльності учнів / В.В. Голобородько, В.М. Гнедашев. – Х.: Основа, 2005. – 208 с.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-уклад. Н.П.Наволокова. – Х.: Основа, 2009. – 176 с. – (Серія „Золота педагогічна скарбничка”).
3. Єлькін А. Проектна технологія навчання: данина моді чи нагальна потреба? / А.Єлькін // Хімія. Шкільний світ. – №12. – 2008. – С. 36-37.
4. Шамова Т.И. Управление образовательным процессом в адаптивной школе/ Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко. – М.: Пед. поиск, 2001. – 384 с.

АНОТАЦІЯ

Ізбаши С.С. Реалізація творчих проектів у навчальному процесі сучасної школи. У статті йдеться мова про необхідність підвищення рівня

наукових знань майбутніх учителів, про специфіку, умови, вимоги, етапи реалізації творчих проєктів у навчальному процесі сучасної школи, а також критерії їх оцінювання.

Ключові слова. Творчий проєкт, проєктна діяльність, мотивація, проєктне навчання.

АННОТАЦІЯ

Избаш С.С. Реализация творческих проектов в учебном процессе современной школы. В статье речь идет о необходимости повышения уровня научных знаний будущих учителей о специфике, условиях, требованиях, этапах реализации творческих проектов в учебном процессе современной школы, а также критериях их оценивания.

Ключевые слова. Творческий проєкт, проєктная деятельность, мотивация, проєктное обучение.

SUMMARY

Izbash S.S. Realization of the creative projects in educational process of modern school. In clause the speech goes about necessity of increase of a level of scientific knowledge of the future teachers about specificity, conditions, requirements, stages of realization of the creative projects in educational process of modern school, and also criteria them estimation.

Key words. The creative project, design activity, motivation, design training.